Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

5.5.2022

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Kuuleminen maa- ja metsätalousvaliokunnassa 28.4.2022
Muistion täydennys 5.5.2022
Neuvotteleva virkamies Riitta Ukkonen
Maa- ja metsätalousministeriö, Ruokaosasto

VNS 1/2022 vp Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta

Kysymys vesihuollon varavoimasta ja vastuukysymyksistä vesihuollon varautumisen suhteen

Vesihuolto on toimialana hyvin riippuvainen sähköenergian saannista, sillä toiminnot perustuvat veden siirtämiseen paikasta toiseen, sekä energiaa käyttäviin prosessitoimintoihin. Sähkökatkoksiin varautuminen on yksi tärkeimmistä vesihuoltolaitoksen varautumisvastuista.

Kunnalla on kuntalakiin (410/2015), pelastuslakiin (379/2011) ja valmiuslakiin (1552/2011) perustuvia lakisääteisiä varautumisvelvoitteita, joihin kuuluu kunnan merkittävien palveluiden varmistaminen myös häiriötilanteessa. Vesihuoltolain (119/2001) 6 §:n mukaan kunta on järjestämisvastuussa vesihuollosta, jos suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset ja ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat.

Vesihuoltolain 15 a §:ssä säädetään vesihuoltolaitoksen velvollisuudesta turvata vesihuoltopalvelujen saatavuus häiriötilanteessa sekä laatia suunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta. Vesihuoltolain 15 a §:n mukainen häiriötilannesuunnitelma on myös toimitettava kunnalle. Kunnan tulee yleisen varautumisvelvollisuutensa sekä vesihuoltolain mukaisen järjestämisvastuunsa perusteella varmistaa, että kunnan alueella toimivien vesihuoltolaitosten toimintavarmuus häiriötilanteessa on turvattu. Tämä vastuu ei rajoitu ainoastaan kunnan vesihuoltolaitoksiin, vaan myös muihin kunnan alueella toimiviin vesihuoltolaitoksiin, joiden kautta kunta järjestämisvastuutaan toteuttaa.

Vesihuoltolaitos vastaa verkostoihinsa liitettyjen kiinteistöjen vesihuoltopalvelujen saatavuudesta häiriötilanteissa vesihuoltolain mukaisesti. Vesihuoltolaitos laatii ja pitää ajan tasalla suunnitelman häiriötilanteisiin varautumisesta sekä ryhtyy suunnitelman perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin. Näiden häiriötilannesuunnitelmien keskeistä sisältöä ovat myös varautumistoimet sähkönsaantihäiriöihin.

Vesihuoltolain mukaisena valtion valvontaviranomaisena toimii Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Valvontatoiminnassaan ELY-keskus pyrkii varmistamaan, että vesihuoltolaitos huolehtii vesihuoltolain mukaisesta häiriötilanteisiin varautumisen suunnittelusta sekä varautumisen edellyttämistä toimenpiteistä.

Huoltovarmuuskeskuksen alaisena toimiva Vesihuoltopooli on vesihuoltolaitosten, vesihuoltoa ohjaavan ja valvovan hallinnon sekä muiden alan toimijoiden muodostama yhteistoimintaverkosto, joka kehittää ja ohjeistaa vesihuollon toimintavarmuutta edistäviä toimia.

Turvallisuustilanteen oleellisesti muututtua Venäjän 24.2.2022 käynnistämän hyökkäyssodan myötä ovat sekä ELY-keskus että Huoltovarmuuskeskuksen Vesihuoltopooli muistuttaneet vesihuoltolaitoksia vesihuoltolain mukaisista varautumisvelvoitteista ja pyytäneet laitoksia varmistamaan, että varautumissuunnitelma häiriötilanteisiin on ajan tasalla ja että siinä kuvatut järjestelyt ovat toimintavalmiudessa. Erityisesti on kehotettu toimijoita varmistamaan laitoksen toimivuus sähkö- ja tietoliikennekatkoksissa. Vesihuoltopooli on myös toimittanut varautumisen tueksi ohjeistusta ja mm. toimintakorttimallin sähkökatkotilanteessa toimimisen suunnittelun tueksi. Lisäksi ELY-keskus on muistuttanut kuntia velvoitteistaan vesihuollon järjestäjinä.